

Vymedzovanie funkčných mestských regiónov – metódy a aplikácia na podmienky mestského regiónu Košice

Silvia Ručinská – Eva Výrostová

Fakulta verejnej správy, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Príspevok je súčasťou riešenia grantu VEGA č. 1/0652/15 "Funkčný mestský región ako inovatívny prístup k integrovanému rozvoju územia v podmienkach Slovenskej republiky".

XIX. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNIH VĚDÁCH

15.–17. června 2016

Hlavný cieľ

Cieľom príspevku je sumarizácia a komparácia postupov **vymedzovania funkčných mestských regiónov (FMR)** so zameraním na ich vnútornú štruktúru a využitie vybraného postupu pre určenie **funkčného mestského regiónu Košice**.

Výsledky

- Vymedzenie **jadra funkčného mestského regiónu** Košice, najmä s ohľadom na zaradenie **mestských častí**.
- Metóda výpočtu integrovanej miery interakcie **CURDS**.
- Identifikácia 26 obcí, ktoré majú **signifikantné väzby** s mestom Košice.

Motivácia

Prečo FMR?

- zabezpečiť **integrovaný rozvoj** bez ohľadu na formálne administratívne hranice
- FMR nachádza uplatnenie **v politike súdržnosti**
- optimalizácia správy územia pre zvýšenie kvality služieb a zabezpečenie rozvoja

Vymedzenie FMR

- priestorové interakcie medzi **jadrom a obvodom** (*Bezák, 2014*)
- vysoká **frekvencia** intraregionálnych ekonomických interakcií, napr. dochádzka za prácou, vzdelaním, nákupmi (*Karlsson, Olsson, 2006*)
- **intenzita** priestorových interakcií **klesá** s rastúcou vzdialenosťou od jadra

Východiská

Vymedzenie FMR v podmienkach SR

- *Bezák (2014)* - metódou CURDS s modifikáciami identifikoval tri systémy funkčných mestských regiónov na Slovensku, FMR 01-C delí Slovensko do 65 MFR Košice - druhý najväčší FMR, 96% zhoda vymedzenia regiónu s regionalizáciami v r. 1980 a 1991
- *Halás et al. (2014)* - modifikovanou metodológiou identifikovali tri vymedzenia FRD, FRD 1 - 65 regiónov

Určenie **vnútornej štruktúry** už vymedzeného FMR Košíc

- pre podporu udržateľného mestského rozvoja z ERDF v období 2014-2020 Partnerská dohoda definuje **8 mestských funkčných oblastí**, FMO Košíc - 31 obcí

Údaje

- 120 obcí z okresov Košice I-IV, okres Košice-okolie, tri obce z okresu Prešov a dve obce z okresu Trebišov podľa Bezáka (2000)
- Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011 - dochádzka a odchádzka do zamestnania
- Štatistický úrad SR (2016) - počet obyvateľov, počet ekonomicky aktívnych osôb, hustota obyvateľstva

Metodológia

- Vymedzenie jadra FMR Košíc
- Vnútorňý obvod - integrovaná miera interakcie CURDS (Coombes, 2010; Bezák, 2014)

Vymedzenie jadra FMR Košíc

Košice spĺňajú kvantitatívne kritériá jadra regiónu:

- 239 464 obyvateľov za rok 2015
- hustota obyvateľstva je 983 obyv./km²
- sú správnym, hospodárskym, politickým, kultúrnym centrom i centrom služieb
- pozitívne dochádzkové saldo (24 643 osôb)
- sú silno sebestačné, za prácou odchádza 9,4% zamestnaných

Tab. 1: Charakteristika mestských častí Košíc, ktoré boli v minulosti pričlenené k mestu Košice

Mestská časť	Priestorové umiestnenie vzhľadom k urbánnemu jadrú	Počet obyv. (rok 2012) *	Charakter mestských častí*	Dochádzkové saldo za prácou (počet obyv.)
Šaca	priestorovo oddelené	5 407	zmiešaný urbánno-rurálny	15 292
Krásna	priestorovo prepojené	4 083	rurálny	-444
Barca	priestorovo prepojené	3 367	rurálny	2 449
Košická Nová Ves	priestorovo prepojené	2 647	rurálny	-490
Ľahanovce	priestorovo prepojené	2 137	rurálny	1 135
Myslava	priestorovo prepojené	2 037	rurálny	-375
Vyšné Opátske	priestorovo prepojené	1 634	rurálny	265
Pereš	priestorovo oddelené	1 511	rurálny	181
Poľov	priestorovo oddelené	1 511	rurálny	-315
Kavečany	priestorovo oddelené	1 168	rurálny	-260
Šebastovce	priestorovo oddelené	645	rurálny	-131
Lorinčík	priestorovo oddelené	411	rurálny	-110

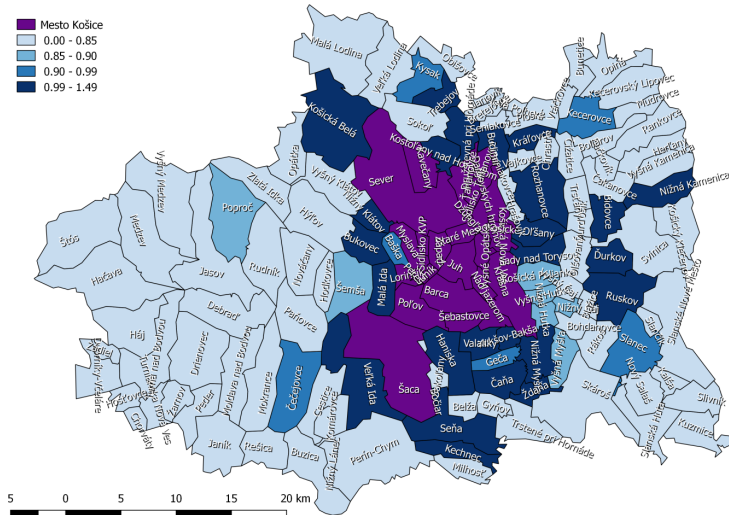
Zdroj: vlastné spracovanie. Údaje označené * podľa Csachová a Višňovský (2013), dochádzkové saldo podľa údajov Štatistického úradu SR (2015).

Vymedzenie vnútorného obvodu FMR Košíc

Integrovaná miera interakcie – signifikantnou väzbou je súčet parciálnych mier A až D väčší ako 1. (Coombes,2010; Bezák, 2014)

- A – tok zo zóny i do zóny j / všetky toky z i ,
- B – tok zo zóny i do zóny j / všetky toky do j ,
- C – tok zo zóny j do zóny i / všetky toky z j ,
- D – tok zo zóny j do zóny i / všetky toky do i

kde toky medzi zónami predstavujú počet osôb presúvajúcich sa za prácou.

Zdroj: Vlastné spracovanie. Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

Závery I

- Identifikovali sme **signifikantné väzby** medzi mestom Košice a ďalšími 26 obcami.
- Geograficky **celistvé územie**: do FMR sme zaradili aj obce Hrašovík, Beniakovce na východe územia, obce Geča, Sokolany a Belža na juhu územia a na západe obec Baška.
- Štyri obce (Nižná Kamenica, Bidovce, Ďurkov a Ruskov) sú úplne **priestorovo oddelené a vzdialené** od Košíc – nepovažujeme ich za súčasť FMR.
- FMR Košíc je tvorený 29 obcami.

Závery II

V MFO Košíc sú podľa Partnerskej dohody SR **navyššie**:

- Košická Polianka, Nižná Huťka a Vyšná Huťka - integrovaná miera vyššia ako 0,85
- Sokol' a Vajkovce - vysoké hodnoty miery A, t.j. viac ako 70% odchádzok z obce tvoria odchádzky za prácou do Košíc
- Milhošť - obec je hraničným územím a prechodom s Maďarskom

Nami vymedzený FMR oproti FMO Košíc **obsahuje aj**:

- Košická Belá, Kráľovce, Nižná Myšľa a Ždaňa

Alternatívne možnosti a rozšírenia

Vzhľadom k našim cieľom je vhodné zobrať do úvahy aj ďalšie vzťahy:

- vnútroregionálny obchod s tovarmi a službami
- školská dochádzka
- dochádzka za službami (Spoločný obecný úrad Beniakovce so sídlom v Košiciach)
- mikroregionálne združenia
- dopravná dostupnosť.

Vymedzovanie funkčných mestských regiónov – metódy a aplikácia na podmienky mestského regiónu Košice

Silvia Ručinská – Eva Výrostová

Fakulta verejnej správy, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Príspevok je súčasťou riešenia grantu VEGA č. 1/0652/15 "Funkčný mestský región ako inovatívny prístup k integrovanému rozvoju územia v podmienkach Slovenskej republiky".

XIX. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNIH VĚDÁCH

15.–17. června 2016

Identifikácia jadra FMR

- jedno alebo viac centier zvolených na základe kvantitatívnych podmienok alebo subjektívneho zváženia (*Tóth, 2014*)
- počet obyvateľov - min. 50 000 obyv. (*Korcelli, 1975 a Sherrill, 1976*), *EU- OECD def.* , min. 100 000 obyv. (*Kawashima et al., 1993*)
- počet pracovných miest - min. 1000 (*Maier et al., 2007*), min. 20000 (*Boix a Veneri, 2009*)
- počet pracovných miest na plochu - napr. 7 miest na hektár (*Boix a Veneri, 2009*), 3 200 na štvorcovú míľu (*Hall et al., 1973*)
- hustota obyvateľov na km² - min. 1500 (*EU-OECD definícia mestského centra*), min. 100 (*Nižňanský a Ručinská, 2015*)
- pozitívne dochádzkové saldo, populácia v centre vyššia počas dňa ako v počas noci (*napr. Maier et al., 2007; Sherrill, 1976; Kawashima et al., 1993*), sebestačnosť obce - podiel zamestnaných ľudí, ktorí pracujú v obci, kde žijú. (*Karlsson a Olsson, 2006*)

Identifikácia vnútorného obvodu FMR

- najčastejšie na základe dennej dochádzky za prácou
- **jednoduché metódy** - obce (okresy) sú priradené identifikovaným jadrom na základe primárneho toku
- podiel odchádzajúcich ekonomicky aktívnych osôb do zamestnania v jadre - od 5% (*Kawashima et al., 1993*), 20% (*Korcelli, 1975*), až po 45% (*Nižňanský a Ručinská, 2015*).
- podiel odchádzajúcich ekonomicky aktívnych zamestnaných osôb do zamestnania v jadre (*napr. Posová a Sýkora, (2011) - 30 %*, *EU-OECD - 15 %*)
- **zložitejšie metódy** - berú do úvahy aj reverzný tok a relativizujú toky medzi základnými priestorovými jednotkami cez celkový tok dochádzky alebo odchádzky (*Klapka et al, 2013*)